

SZEGEDI ÜNNEPI HETEK

Bizet: Carmen, Bemutató a Dóm téren, este 9 óra-kor.

IX. Művelődésméleti Nyári Egyetem. Előadások ma délelőtt 9 órától.

A XXI. Szegedi Nyári Tárlat a Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai Képtárában.

Tóth Valéria szobrászművész kiállítása a Móra Ferenc Múzeum kupolájában.

Osóti Péter iparművész kiállítása a Gulácsy Lajos-teremben.

Farkas Pál szobrai a Bartók Béla Művelődési Központ udvarán.

Herman Lipót emlékkiállítás a Móra Ferenc Múzeumban.

A legszebb nyomdai termékek 1979. évi országos versenynéző díjnyertes darabjaiból rendezett könyvkiállítás az MTESZ Csongrád megyei székházában (Kígyó u. 4.).

Papp György grafikusművész kiállítása a szentmihályteleki Móricz Zsigmond Művelődési Házban.

Régi magyar könyv — a Somogyi-könyvtár ritkaságainak bemutatója.

Lele József néprajzi gyűjteménye Tápén (Vártó u. 4.).

A Móra Ferenc Múzeum állandó kiállításai: Ember és környezete; Csongrád megyei paraszttűzők és viseletek; Kőolaj és földgáz; Szegedi Galéria; Lucsyújtemény; Hunok, avarok, magyarok; „Vasvirágok”; Móra-emlékszoba; „Tüzön-vízen keresztül él Szeged”. A Fekete-házban: „Szeged felszabadításától az ország felszabadításáig”.

Operalemez, operaszínház

Mostanában gyakran találkozunk, mégis majd mindannyiszor valami újdonsággal szolgál.

— Imént érkezett postán egy csomagnyi kritika, bulgáriai vendégszereplésünk visszhangjai. Mondhatom, hízelgőek.

A szegedi operaegyüttessel lezajlott külföldi turné fáradtságos, munkával megrakott évad záróakkordjaként, előfogható amolyan jutalomjátéknak. Magát Pál Tamást is sűrűn foglalkoztatta a budapesti Opera, a filharmonia; rádió, lemezfelvétel, ausztriai vendégszereplés, televízió karmesterversenynek zsűrizése — hogy a szabadtéri játékokon rá háruló nem kis feladatok gondos, időbeni előkészületeiről ne is beszéljünk. Érthető hát a sóhaj:

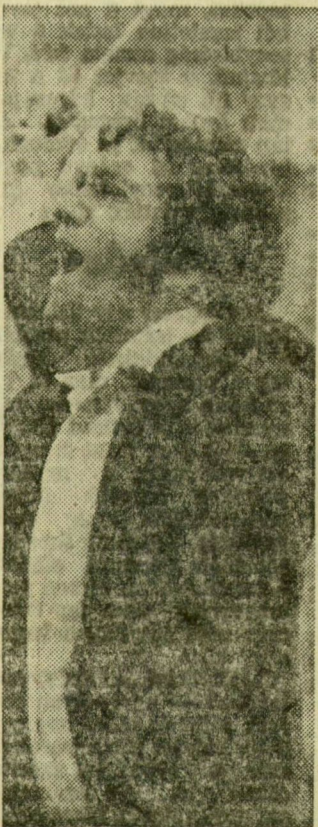
— Nincs mese, a Carment követően szigorú pihenés a nyáron. Kegyetlen évadon lesznek túl, tömördek munkával, hosszú idő óta végre nyújtózni szeretnék.

Reméli Pál Tamás. És persze nem teljesen alaptalanul, 1975-ben került Szegedre, s azóta begyűjtötte a klasszikus operai repertoárt, meszebb ne menjünk, öt *Mozartot*, nyolc *Verdit*, három *Puccinit*. Valamennyit Szegeden, illetve Szegeden is dirigálta, előzőekben azonban csak fejben tárolhatta, érthető hát az a mohó szereplési-föltöltülési vágy, mellyel beleveti magát a kínáló feladatokba, nem kímélve időt, egészséget, energiát. A Carment muzsikájában frissen mártózkodik, először vezényli.

— Imádja mindenki, s ha szűzbeszédre készülök vele, logikus, hogy izgat a titok, vajh miért. Bizet más operát a feledés jótékony fátyla borítja, jóllehet szerkesztésükben, a zenei lelemény dolgában alig hátrébbvalók. Mitől hát a ma embernek fölízott érdeklődése éppen a Carment, s nem mondjuk a *Gyöngyhalászok* iránt? Valószínűleg arról van szó, hogy *Merimée* és Bizet is verbeli huszadi századi művet alkotott anélkül, hogy szantszándékkal ezt tette — tehette volna. Kötődött, a recitativók később készültek, ám ez az alapvetően musicalformára szabott történet olyan mélységeket szondáz, melyek az opera 1875-ös bemutatójától függetlenül századunkra jellemző érvényűek inkább.

— Első közelítésben hol ismert rá?

— Modern társadalmi-lélektani problematikájában, mely szemben áll a rang és szerelem konfliktusának szemléletében föltételezett múlt századi romantikával. A Carmentben a szerelem a ranghoz, státushoz vonzódik, s így fakaszt tragédiát, míg a múlt századi modellre ennek az ellenkezője jellemző, hogy a szerelem éppen a hivatali vagy születési hovatartozás, előzők dacára küzd ki élet-

Pál Tamás vezényli a ma esti Carment

revalóságát. Carmen tudnillik addig szerelmes Don Joséba, amíg fölérhet egyenruhájára. Amint „lesittellk”, s jön más valaki, aki nagyobb örvényt kavarr maga körül, mutatóság legény a csárdában, arra ácsingózik, jóllehet Josét éppen miatta büntették. A cigánylányt alig izgatja, mifele tulajdonságok rejtőznek a szerelmes férfiban, mit ér az át, milyen az embersége. A mai nézőt megkapok, kiborító tragikum Carmentnek ez a flegma vállrandítása.

— Zeneileg pedig?

— Mély, igényes, cizellált anyag, amit éppen a nekünk szóló drámaisága emel igazán közel hozzánk. A partitúra komolyan terhet ró a közreműködőkre, éppoly kamaraszerekesységű kidolgozottságot igényel, mint a szabadtéri játékok másik operabemutatójára, a *Falstaff*-ra. Remélhetően az a fejlődés, ami a szegedi fesztivál zenei produkcióinak előkészületi stádiumában tapasztalható az elmúlt évek során, most is kamatozik, amiképpen tavaly, a *Végzet hatalmának* próbáit követő előadásokon. Az összehasonlításra az a körülmény is biztat, hogy a tavalyi Leonóra-Tokodi Iлона relatív erejű bemutatkozását könnyen megismételheti Carmentként *Mészöly Katalin*, s ez a tény, a tehetséges fiatal művészek látványos föltünésének esélye, mindenképpen a szegedi szabadtéri vállalkozó kedvét, árszója jelzi. A szegedi operisták szereplésének természetesen szívből örülök, s biztos vagyok benne, hogy kitűnő José lesz *Ilosfalvy Róbert*, akinek még

annak idején, közös operaházi múltunk során korrepeáltam ezt a szerepet, s a kivel oly emlékezetes előadásaink voltak — elmézt a nekem oly kedves tavalyi szabadtéri esték ismételt földidézéséért — a *Végzet* hatalmával. Ami pedig az odesszai *Ivan Ponomarenkót* illeti, szenciós Escamillo, tessék meghallgatni.

— A jelekből ítélhetően valóban jó előadásnak ígérkezik a szabadtéri Carmen, mely általában járhat olyan következményekkel, hogy visszazardhatja az emberek hitét az élő produkciókban, ami pedig a tökéletes lemezfelvételek bővítésében mintha megcsappant volna.

— Jó, hogy szóba került, engem is hasonló gondolatok foglalkoztatnak. Igazság szerint az opera helye napjainkban tisztázatlan: hová tartozik, a színházhoz, ahol játszik, vagy a zeneművészet tartományába, ahová műfaji jellegzeteségei utalják. A lemezfelvételek révén el tudott szakadni a színpadtól, a hallgató úgy gyönyörködik benne, mintha nem is eleven színházi produkcióknak rendeltetett volna, ám minthogy színházban is látja, ott úgy érzi, mert általában úgy tállalják neki, hogy a látvány pusztán a zene illusztrációjára. Az operajátszás azonban nem adta föl a csatát. Megújulásának egyetlen komoly esélye, ha az eleven produkció a drámat állítja központba, s igazi műhelymunka során csiszolja a hivatásos színpadlaját, ami a zene szuggal. Hanem tapasztalataim szerint az ilyen vállalkozások merev kritikai elutasításokba ütköznek, mint például az operaházi *Idomeno*, ezért úgy érzem, pillanatnyilag éppen a vidéki, mondjuk a mi szegedi operajátszásunknak adatik meg az a lehetsége, hogy ebben az irányban munkáljon. Erős a gyanúm, hogy a budapestihez képest kétség-telenül hátrányos helyzetű szegedi operának sikereiben ez a körülmény a legdon- több.

Nikolényi István

Két fiatal nő a nézőtér közepe táján, a Carmen főpróbáján. Mintha divatlapból léptek volna elő, akár a Hiltonban is ülhethének. Forgozódnak, nyakukat nyújtogatják, körbékémelelnék a meglehetősen zsúfolt nézőtérben. Közben a színpadon Ilosfalvy Róbert és Mészöly Katalin kettőse. Hallgatom előre, hogy... Nem lehet.

Első hölgy: — Nézd, ott jobbra, nem arra, hát-rább, ott a kopasz benne, hogy kitűnő José lesz *Ilosfalvy Róbert*, akinek még

Köln, Szeged, Budapest

Beszélgetés Ilosfalvy Róberttel

(Zenekari próba szünetében, a Festő utcában. „Járjunk egyet. Jó csönd van itt. S mennyi levegő!”)

Ilosfalvy Róbert a tavalyi *Végzet*-bemutatón kirobbanó formában énekelte. A jelzót előszeretettel használtuk akkor is; a próbákon úgy tűnt, a szokásosnál talán jobban vigyáz a hangjára. Most, a Carmentre készülve, mintha gondtalanabb, fölzsabadul- tabb lenne, a gyönyörű tenor szinte minden próbán teljes szépségében szárnyal, elkápráztatva a műhelymunkára is kíváncsiakat.

A világhírű művész ezidei szabadteri feladata, a Carment *Don Joséja* rendkívül gazdag dallamvilágú, színes, nagy szerep; a csodálatos lírai részletek s a harmadik-negyedik felvonás drámai kitérései, tragikus magasságokba ívelő dallamai föltétlenül igénylik a hang elasztikusságát, énektechnikai bravúrokat is.

— Mindig beosztással életem, igyekeztem mértéket tartani a szerepvállalásban. Nemcsak azért, hogy a pazarlás bűnét elkerüljem, hogy kötelességszerűen vigyázzak a hangomra, olyan adottságokra, amelyeket ha egyszer elvesztegetünk, pótolhatatlanok. Hanem azért is, mert a szerepek, melyeket énekelek, teljes embert, odaadást, lelkiismeretes fölkészülést kívánnak.

Szerepek? Az operairodalom remekeiből valamennyi. A *Manon Des Grioux*-je, *Florestan*, a *Bohémet* *Rodolpheja*, *Hunyadi László*; *Verdi*-művek főszerepei, az *Alarcosbálban*, a *Traviatában*, a *trubadurban*, a *Végzet hatalma* *Don Alvaroja*, az *Aida* *Radamese*. Ki tudná felsorolni? Azt is nehezen, hogy a világ hány nagy operaszínpadán öltötte magára a hősök kosztümjét.

Bizet Carmenjének „tragikus sorsú, egyszerű emberét” mindenesetre valamennyi nagyobb német színházban énekelte; Kölnben, ahol — köztudomásúan — 1966 óta él, Münchenben, Berlinben, Hamburgban. Természetesen német nyelven. Vendégeskedett vele Budapesten is, ahol szintén németül énekelte. A mostani szegedi előadások viszont magyar nyelvűek.

— Nem ad ez gondot, csak fel kellett frissítenem a magyar szöveget, hiszen először itthon énekeltem *Don José*t, az 1964-es följújtáson, *Komlóssy Erzsivel*. Erre is szívesen gondolok vissza, de a sok-sok Carmen-előadás közül mégis a müncheni a legemlékezetesebb. Nagyhirű, visszhangos, föltűnést keltő felújítás volt. *Karl Böhm* — akit elsősorban *Mozart* és *Richard Strauss*-dirigensként ismer a világ — vállalta a vezénylést, s főként az ő tőjének tartja, indokoltan alaposágának és zsenialitásának köszönhető a freneti-

Don Jose, civilben

kus siker. Persze kitűnő szovjet művész *Tatjana Trojanusz* énekelte a címszerepet is. Nagyon bízom a szegedi szabadtéri előadások sikerében, remélem, a Carment ugyanolyan szép produkció lesz, mint a tavalyi *Végzet*. A garancia: a kiváló szereplőgárda, *Pál Tamás* karmesteri erényei, az inven- ciózus rendezés.

— Imént az igényes mértéktartásra hivatkozott; tavaly azt is elmondta, hogy a nyári hónapokban általában pihen. Am a szabadtérin egymásután két esztendőben is főszerepet vállalt, a közelmúltban többször énekel az Erkel Színházban.

— Valóban sokat dolgoztam az elmúlt évadban, körülbelül harminc előadásban énekeltem, de a hazai meghívásokat nem tudom visszautasítani. Mindazonáltal

a pihenésről sem mondom le, most hosszabb ideig maradok Szegeden, a testvéreimnél. Itthon voltam a tavasszal is, még beszélhettem az édesanyjammal... A harmadik Carmen-előadásra megérkeznek a gyerekek, később együtt utazunk a Balatonhoz.

— Az a hír járja, hogy az új szezonban különösen sokat szerepel Budapesten.

— Igaz. Nagyon örülök neki, előreláthatóan több hónapig itthon lehetek. A *Végzet-felújításban* énekelek februárban, a repertoáról pedig *Radameszt*, *Puccini Manon* *Lescaut*-jából *Des Grioux*-t. Ezt különösen várom; csodálatos emlékeket őrzök egy idestova két évtizede lezajlott pesti *Manon*-bemutatóról. *Gardelli* vezényelt, és az előadást joggal tartják számon a magyar operajátszás egyik ünnepeként. Ugyancsak a következő évadban újítják föl *Beethoven Fidelioját*, így *Florestant* is énekelhetem Pesten. Szeretném, ha a magyar operakedvelők hallhatnának a *Nürnbergi mesterdalnokok*ban, *Walter von Stolzing* szerepében. Tavaly a kölni felújításban *Teho Adam* énekelte *Hans Sachs* szerepét, *John Pritchard* angol karmester, a kölni opera jelenlegi főzeneigazgatója vezényelt, igazán szép előadások voltak.

— És az évad kölni szerepei?

— Tavasszal felújítják az *Alarcosbált*, ezenkívül az *Aidában* és a *Nürnbergiben* énekelek.

(Zenekari próba után, a Festő utcában. Indítja a motort, megnyom egy gombot, hangtalanul sikklik a tető, elődalt a nyitott kecsi. *Paradox poroszkalás a macskaköves utcán*. „Vásárhelyen a mi utcánkban pont ilyen köveken futkostunk gyerekkoromban.”)

Sulyok Erzsébet

Előadások, ankétok, viták a nyári egyetemen

A művelődésméleti nyári egyetem utolsó három napján az értékeremtő, közvetítő, tudatformáló társadalmi „intézményekről” új kutatási eredmények és a gyakorlati tapasztalatok alapján tartnak előadásokat neves szakemberek. Szerdán háromóránál foglalkoztak a művészi érték fogalmával, illetve a műalkotások értékeremtő, tároló és közvetítő-funkcióival. Mint kutatója az irodalmat a társadalom egyik legfontosabb értékalkotójának és közvetítő-vezénylőjének tartja, indokoltan szőtt külön előadás az irodalom-értelmezés kérdéseiről.

Ezt Veres András, az akadémiai Irodalomtudományi Intézet tudományos munkatársa tartotta. *Zoltai Dénes*, a Filozófiai Intézet igazgatóhelyettese *Értékorientáció a művészetben*. *Áncsok Éva*, egyetemi tanár, a művészi érték birtokbavétele címmel tartott érdemes beszámolót. A *Kritika* szerkesztőségének munkatársa *E. Fehér Pál*, és *Röszs Gyula* vett részt a szerdai művelődéspolitikai ankétban.

Tegnap, csütörtökön, az iskolának a tömegkommunikációnak és a közművelődésnek azokról a feladatairól volt szó, amelyeket az értékrend, az életmód alakításában szükséges vállalni. *Mihály Ottó*, a Pedagógiai Kutatóintézet osztályvezetője beszélt a mai iskola értékrendjéről. *Csikós József*, az MSZMP KB munkatársa kommunikáció-elméleti megközelítésből taglalta a tömegkommunikáció intézményeinek tudatformáló, értékközvetítő szerepét. A közművelődés jelenlegi feladatairól, ezek teljesítésének gátjairól *Gyarmati Kálmán*, a debreceni művelődésház-igazgató beszélt. Tegnap délután *Köpeczi Béla* akadémikus, az MTA főtitkárhelyettese tartotta meg *Érték- és értékrend-művelődés* című előadását, majd vitát vezetett ugyanebben a témakörben. A nyári egyetem ma, pénteken délelőtt fejezi be munkáját.

D. L.

Rajongók a téren

csoda szivar az! Em-lékszel? — Mesélni kezd, bá- rántója félbeszakítja: — Amott meg a Zsoszó! Tudod... kedtek... — Előbb hoztam a színpadon éppen Petihez, elváltak, Ilosfalvy és Gregor most újra együtt járnak. Persze, én mondtam előre, hogy... — Te, az Ani itt a várbajozókhoz hasonlítan? Nem látom... — Várj, amarra legedve folytat! — Ott van, ni. — Perczekig az Azzal a szőke fickó- az érzésem, a nézőté- val. De nem bírom ren egyszerűen min-

denkit ismernek. Akit néztél mégsem (nem lehet sok), most sürgősen megmutatják egymásnak. Amikor vége a felvonásnak, s az immár több értelemben teljesen világos nézőtérben mozgásba lendül a röpléc fél óra alatt intim ismerősömmé vált embertömeg (a Pispeti, a Zsoszó, az Ani sibi.) hálás örömmel hangjában rajongva mondja az első hölgy: — Klassz azért ez a szabadtéri, mi?